

РІШЕННЯ № 130

Про розгляд звернення Секретаріату КМУ щодо врахування в роботі листа Національного інституту стратегічних досліджень

«12» грудня 2025 року

с. Плав'я, Львівська обл.

Рада адвокатів України, розглянувши звернення Секретаріату Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2025 року щодо необхідності врахування в роботі Національної асоціації адвокатів України листа Національного інституту стратегічних досліджень від 20 листопада 2025 року № 293/774, заслухавши пропозиції заступника Голови Ради адвокатів України Валентина Гвоздія, взявши до уваги пропозиції інших членів Ради адвокатів України, в межах повноважень зазначає наступне.

Відповідно до статті 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу та кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура.

Стаття 131-2 Конституції України встановлює, що незалежність адвокатури гарантується, а засади організації та діяльності адвокатури визначаються виключно законом. Таким чином, адвокатура є окремим інститутом, який не може бути включений до жодної державної установи в системі правосуддя.

Статтею 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон) визначено, що адвокатура України - недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом. Частина 3 цієї статті встановлює, що з метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування.

Стаття 5 Закону прямо закріплює незалежність адвокатури від органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Пунктом 3 ч. 2 ст. 45 Закону визначено, що Національна асоціація адвокатів України забезпечує високий професійний рівень адвокатів України.

Згідно зі ст. 1 Статуту Національної асоціації адвокатів України, затвердженого рішенням Звітно-виборного з'їзду адвокатів України від 9 червня 2017 року (далі – Статут НААУ), Національна асоціація адвокатів України є всеукраїнською недержавною некомерційною неприбутковою професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України з метою реалізації завдань адвокатського самоврядування, розвитку адвокатури, підвищення рівня правової допомоги та захисту прав адвокатів.

Частиною 1 ст. 55 Закону встановлено, що в період між з'їздами адвокатів України функції адвокатського самоврядування виконує Рада адвокатів України.

Рада адвокатів України, відповідно до Статуту НААУ та Положення про Раду адвокатів України, затвердженого установчим з'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року із змінами, наділена повноваженнями визначати порядок та форми підвищення професійного рівня (кваліфікації) адвокатів, організовувати та координувати діяльність у цій сфері.

Чинний Порядок підвищення професійного рівня адвокатів України, затверджений рішенням Ради адвокатів України 3 липня 2021 року № 63 (в редакції рішення Ради адвокатів України 13 грудня 2024 року № 90) зі змінами, закріплює, що Національна асоціація адвокатів України забезпечує високий професійний рівень адвокатів, а адміністратором процесу підвищення професійного рівня адвокатів є Вища школа адвокатури НААУ. Також даним порядком встановлена можливість акредитації сторонніх операторів з підвищення професійного рівня, що виключає можливість хибних тверджень про монополію ВША НААУ в питанні підвищення професійного рівня адвокатів. Пунктом 13 Порядку встановлено досить широкий перелік видів підвищення професійного рівня адвокатів, що також включає участь у заходах проведених та/або визнаних організацією-підписантом Меморандуму ССВЕ «Про взаємне визнання транскордонного підвищення професійного рівня адвокатів».

Відповідно до Статуту Вищої школи адвокатури НААУ, затвердженого рішенням Ради адвокатів України від 12 квітня 2019 року № 55, ВША НААУ є освітньо-науковою установою приватного права, заснованою НААУ, яка здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації адвокатів та інших осіб, а також науково-дослідну діяльність у сфері права. ВША НААУ

визначена адміністратором процесу підвищення професійного рівня адвокатів України та основним оператором цього процесу. До її завдань належать організація та проведення заходів з підвищення кваліфікації адвокатів, ведення обліку залікових годин, координація діяльності операторів підвищення кваліфікації та забезпечення належної якості освітніх послуг.

Таким чином, в Україні вже створена й функціонує завершена, внутрішньо узгоджена система підвищення професійного рівня адвокатів, яка організована органами адвокатського самоврядування, а не державними органами.

Система підвищення професійного рівня адвокатів в Україні повністю узгоджується з положеннями міжнародних стандартів у даній професійній сфері.

Основні принципи, що стосуються ролі адвокатів, прийняті Восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності і поводження з правопорушниками (Гавана, Куба, 27 серпня - 7 вересня 1990 року), передбачають право адвокатів створювати й вступати до самоврядних професійних асоціацій, які, зокрема, мають сприяти безперервній освіті та підвищенню кваліфікації адвокатів і захищати їх професійну незалежність.

Рекомендація № R(2000)21 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи про свободу здійснення адвокатської діяльності наголошує на необхідності існування незалежних професійних асоціацій адвокатів, які встановлюють та підтримують професійні стандарти, у тому числі в сфері навчання та підвищення кваліфікації.

У документах Ради адвокатських і правничих товариств Європи (ССВЕ), зокрема в Хартії основних принципів європейської адвокатської професії, підкреслюється, що лише потужний елемент саморегулювання може забезпечити реальну незалежність адвокатури від держави. Організація професійної освіти адвокатів саме їхніми професійними об'єднаннями є складовою цього саморегулювання.

Зокрема, Конвенція Ради Європи про захист професії адвоката, прийнята 12 березня 2025 року, у п. d) ч. 2 ст. 4 закріпила обов'язок держав забезпечувати професійним асоціаціям можливість сприяти доступу до професії, постійному професійному навчанню та підвищенню професійного рівня адвокатів.

Ідеї, висловлені в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень (далі - НІСД) «Підготовка кваліфікованих кадрів системи органів правосуддя як реалізація положень дорожньої карти з питань

верховенства права», про можливість включення адвокатури як «частини» Національної школи правосуддя України та передання цій державній установі функцій з організації та адміністрування підвищення професійного рівня адвокатів суперечитиме статтям 59 та 131-2 Конституції України, які гарантують незалежність адвокатури та встановлюють, що засади її організації та діяльності визначаються виключно законом.

Така модель порушуватиме законодавчо закріплені гарантії адвокатського самоврядування як гарантованого державою права адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури, у тому числі й питання професійної освіти та підвищення професійного рівня.

Передача функцій з підвищення професійного рівня адвокатів державній установі в системі правосуддя суперечитиме чинним статутним та внутрішнім актам НААУ і РАУ, а також міжнародним та європейським стандартам, що відносять організацію безперервної освіти адвокатів до компетенції професійних асоціацій адвокатів.

Додатково, з огляду на змагальний характер судового процесу, концентрація в одній державній інституції функцій підготовки суддів, прокурорів та адвокатів створює ризик системного конфлікту інтересів і може негативно вплинути на баланс сторін у процесі та довіру суспільства до правосуддя.

Ще одним із чинників неможливості об'єднувати на одній учбовій платформі суддів, прокурорів, адвокатів є те, що адвокати використовують інклюзивні моделі адвокатської практики, що не можуть бути поширені на суддів та прокурорів в силу особливостей їх діяльності та повноважень.

Пропозиція НІСД фактично передбачає створення державної установи, що визначатиме зміст, стандарти, організацію значної частини навчання адвокатів; підпорядкування такої установи органам суддівського врядування (наприклад, Вищій раді правосуддя) або іншим державним органам.

Адвокат - не посадова особа державного органу, а незалежний професійний суб'єкт, що діє в інтересах клієнта, а не держави. Тому механічне приєднання адвокатів до «державної школи правосуддя» разом із судьями та прокурорами розмиває конституційно важливу межу між державними органами й інститутом громадянського суспільства та створює інституційну залежність адвокатури від органів, з якими адвокат у процесі повинен змагатися (суд, прокуратура).

Модель, коли одна державна структура одночасно навчала б суддів, прокурорів та адвокатів як єдину «корпорацію правосуддя», є радше винятком і

не відповідає загальному напрямку розвитку правових систем ЄС, де адвокатура розглядається як незалежний контрбаланс державній владі, а не її органічна частина.

Ні в одному з оприлюднених документів ЄС щодо України не пропонується модель «універсальної державної школи» для суддів, прокурорів і адвокатів. Навпаки, роль адвокатури розглядається як частина громадянського суспільства у системі стримування та протидії.

Аналітична записка НІСД не містить розгорнутого аналізу цих ризиків та конфліктів інтересів, що не відповідає очікуваному рівню комплексності науково-аналітичних висновків у сфері конституційно значущих реформ.

Також варто зазначити, що адвокатура, на відміну від судів і прокуратури, є недержавним самоврядним інститутом, а отже, питання її внутрішньої організації та системи навчання не можуть вирішуватись виключно через державний аналітичний орган без належного врахування позиції НААУ і органів адвокатського самоврядування. Пропозиція настільки глибокого інституційного переформатування ролі ВША та НААУ без аналізу конфлікту інтересів, міжнародних стандартів та альтернативних моделей свідчить, що аналітична записка НІСД має характер законодавчо необґрунтованих роздумів, а не всебічного наукового висновку.

На підставі вищенаведеного, Рада адвокатів України, з урахуванням пропозицій членів Ради адвокатів України; керуючись статтями 55, 57 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України, Регламентом Ради адвокатів України, **вирішила:**

1. Повідомити Кабінет Міністрів України, що адвокатура України не може бути включена до структури Національної школи правосуддя України як її складова ані організаційно, ані функціонально, оскільки це суперечитиме конституційно гарантованій незалежності адвокатури та принципу адвокатського самоврядування. Додатково зазначити, що можливі форми співпраці органів адвокатського самоврядування адвокатури з майбутньою Національною школою правосуддя України (у разі її створення) можуть мати виключно партнерський, а не інституційно-підпорядкований характер, зокрема у формі спільних освітніх заходів та наукових досліджень, без передання Національній школі правосуддя будь-яких повноважень з визначення чи контролю професійних стандартів адвокатів та організації процесу підвищення їхнього професійного рівня.
2. Визнати, що запропонована в аналітичній записці НІСД модель створення єдиної державної установи «Національної школи правосуддя України»,

яка здійснювала б спеціальну підготовку суддів, прокурорів та адвокатів не відповідає положенням Конституції України, Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та суперечить міжнародним і європейським стандартам щодо організації адвокатської професії і системи адвокатського навчання.

3. Звернутися до Міністерства юстиції України, Кабінету Міністрів України та Офісу Президента України з офіційними зверненнями з вимогою припинити будь-які протизаконні ініціативи та дослідження, які підривають конституційно встановлену незалежність інституту адвокатури України.
4. Уповноважити Голову НААУ, РАУ підписати та направити зазначені звернення до Міністерства юстиції України, Кабінету Міністрів України та Офісу Президента України, а також вживати інших необхідних заходів для захисту незалежності адвокатури України та дотримання принципів адвокатського самоврядування.
5. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити ради адвокатів регіонів, Вищу школу адвокатури Національної асоціації адвокатів України, а також опублікувати на офіційному вебсайті Національної асоціації адвокатів України.

Голова Ради адвокатів України

/підпис/

Лідія ІЗОВІТОВА

Секретар Ради адвокатів України

/підпис/

Ігор КОЛЕСНИКОВ